

děkana pražské právnické fakulty profesora Jana Kaprase. Součástí publikace jsou reprodukce různých idealizovaných vyobrazení Kornela (portréty, busty, i poštovní známka), ale též snímky sbírkových předmětů z chrudimského muzea, spjatých s kornelovskými tradicemi. Publikovány jsou i zápisy z chrudimského archivu, které se vztahují ke Kornelovi a jeho rodině.

Zejména pro poznání Kornelova druhého života se jedná o práci průkopnickou, současně však publikace shrnuje i aktuální stav poznání skutečného Všehrdova života.

Jan Boukal

DOI: 10.14712/23365730.2024.43

Tomáš Velička, Archivnictví v meziválečném Československu (1918–1939): středoevropské kontexty – politika – profesionalizace

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Filozofická fakulta, Ústí nad Labem 2023, 588 stran, ISBN 978-80-7561-441-4

Rozsáhlá přepracovaná habilitační práce docenta Tomáše Veličky, působícího aktuálně na Univerzitě J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, si klade za cíl představit dějiny československého meziválečného archivnictví z rozličných perspektiv, a to v míře dosud nevídané. Autor, původním zaměřením medievista, se problematice dějin archivnictví věnuje již delší dobu a před vznikem práce vytvořil několik přípravných studií, v nichž akcentoval zejména českou historiografii okrajově reflektovanou otázkou archivnictví sudetoněmeckého.¹ Práce sestává ze sedmi kapitol, které jsou posléze vždy děleny na menší tematické celky a konec každé kapitoly je opatřen závěrečným shrnutím. První kapitola je přehledem archivní historiografie v evropském kontextu, a to od 19. do počátku 21. století. Druhá kapitola se zaměřuje na kontinuitu a diskontinuitu fungování archivní sítě v Československu s ohledem na předchozí stav, rovněž ve srovnání s evropským vývojem. Třetí kapitola, nazvaná Ideologie a archivy, zaměřuje svou pozornost na rozličné otázky týkající se vzniku nových archivů v novém státě (např. archivy válečné či exilové), otázky zpřístupňování archiválií či zabavování archivů šlechtických a církevních. Podrobně jsou zde rozebrány archivní rozluky se sousedními státy Československé republiky, opomenuta ovšem není ani rozluka s Německem po (dočasném) zániku Československa. Autor se až do této chvíle zaměřoval spíše na archivy státní, což napravuje ve čtvrté kapitole o městských archivech, často spojených s místními muzei a knihovnami, a spravovaných ne vždy zcela odbornými pracovníky. Větší pozornost je věnována fungování některých archivů v sudetoněmeckých městech. Pro dějiny univerzitní a vzdělanostní je stěžejní kapitola pátá, nazvaná Archivní vzdělávání. To autor v prvé řadě uvádí do evropského kontextu

¹ Z autorových studií k tématu lze zmínit např.: Tomáš VELIČKA, *Archivní vzdělávání v Československu 1918–1938: sudetoněmecké souvislosti*, AUC-HUCP 61/2, 2021, s. 11–36; TÝŽ, *Mezinárodní souvislosti archivního vzdělávání v Československu 1918–1938*, Archivní časopis 71/4, 2021, s. 341–372; TÝŽ, *Sudetoněmecké archivnictví v meziválečném Československu (první krok na dlouhé cestě ke vzniku syntézy)*, Sborník archivních prací 71/2, 2021, s. 331–397; TÝŽ, *Dějiny archivů a archivnictví jako téma. Podněty a stav výzkumu*, Český časopis historický 121/3, 2023, s. 781–805; TÝŽ, *Archivnictví jako profese? Úvahy nad definicí oboru v českých zemích v letech 1918–1938*, Sborník archivních prací 73/1, 2023, s. 184–221.

(zmiňuje např. *École des Chartes*, *Institut für Archivwissenschaft* a *Institut für Österreichische Geschichtsforschung*) a připomíná univerzitní i mimouniverzitní instituce, jejichž absolventi byli připraveni pro práci v archivnictví. V českém prostředí se pak jednalo zejména o univerzity, Státní archivní školu a rozličné kurzy. Autor rovněž neopomenul pokusy o vznik Německé archivní školy v Praze, jimž byla dosud věnována minimální pozornost. Řešeny jsou rovněž požadavky na vzdělání archiváře, neboť názory na to, zda by archivář měl být studovaným právníkem, historikem či absolventem speciálního kurzu, který by v sobě spojoval právní i historické vzdělání (zejména s akcentem na znalost diplomatiky, paleografie a jazyků), se různily. K dějinám vzdělanosti se autor částečně vrací i v následující šesté kapitole, která je socio-profesní analýzou archiváře jakožto povolání. Vyjma životních a finančních podmínek se autor věnuje např. i transferu pracovníků mezi archivním a univerzitním prostředím i otázce uplatnění (i neuplatnění) absolventů univerzit a archivní školy v uvedeném oboru ve sledovaném období. Sedmá závěrečná kapitola je stručným shrnutím všech autorových zjištění.

Za největší přínos Veličkovy práce lze považovat zejména komplexní přístup k množství zpracovaných témat, která jsou podána na makro- i mikrohistorické úrovni. Navzdory v názvu proklamovanému „středoevropskému kontextu“ autor mnohdy hranice střední Evropy výrazně překračuje a dozvídáme se, jak probíhal vývoj archivnictví (včetně požadavků na vzdělání pracovníků v oboru) např. ve Francii či Sovětském svazu, i s drobnými přesahy mimo Evropu, stejně tak jaký byl vývoj archivů v městech na periferii nové republiky, např. v Jáchymově, Chomutově, Chebu či Mostě. Celkově lze říci, že práce položila základ pro komplexní zpracování problematiky dějin archivnictví u nás, a lze doufat, že se autor bude tématu nadále věnovat a prohlubovat jeho poznání.

Jan Boukal

DOI: 10.14712/23365730.2024.44

Michal V. Šimůnek – Milan Novák, Orbity smrti. Nacistická „eutanázie“ a masové umírání psychiatrických pacientů v českých zemích, 1939–1945
Academia, Praha 2023, 579 s., ISBN 978-80-200-3470-0

Pokud usuzujeme pouze podle několika slov podtitulu recenzované práce, není na první pohled vidět šíře a hloubka záběru autorů – historika a lékaře-neurologa. Pod slovy *nacistická „eutanázie“* se skrývají hutné kapitoly o problematice v celkovém kontextu řady souvisejících oblastí nacistických teorií a praxe vedoucí k vyvraždění „životů nehodných žití“ (dle nacistické klasifikace) ve vlastním Německu, pod slovy *masové vymírání psychiatrických pacientů v českých zemích* pak důkladná analýza specifického průběhu „eutanázie“ v jedné z nacisty okupovaných evropských zemí.

Základní rysy problematiky nacistické „eutanázie“, konkrétně cílené likvidace pacientů psychiatrických léčeben, a různé fáze jejich historiografického uchopení představují autoři již v úvodu. Akcentují zde též souvislosti s vyvražďováním jiných skupin evropského obyvatelstva a upozorňují také na odbornou a etickou reflexi těchto specifických zločinů nacistického režimu po roce 1945, včetně důkladného výzkumu problematiky v rámci historického bádání o nacionálním socialismu, zejména od 80. let. Dosavadní výzkum